

Погляд на кваліфікацію бухгалтера крізь призму запитів роботодавців

Організація бухгалтерського обліку на будь-якому підприємстві передбачає наявність бухгалтера, який повинен володіти відповідними знаннями та навичками. Перелік останніх не є константою, а змінюється під впливом багатьох факторів. Відтак, щоб бути конкурентоздатним на ринку праці бухгалтер має постійно підвищувати свою кваліфікацію. Метою статті є визначення й обґрунтування кваліфікаційних характеристик сучасного бухгалтера-практика на основі вимог роботодавців, що містяться в описі вакансій, та з врахуванням основних тенденцій розвитку бухгалтерського обліку як практичної діяльності в умовах стрімкого поширення інформаційних технологій. Розкрито зміст термінів «кваліфікація», «компетенція». Виявлено, що кваліфікація включає не лише знання, набуття яких зафіксовано певними документами (дипломом, свідоцтвом, сертифікатом), але й досвід і навички, які набуті завдяки саморозвитку особистості, а тому не засвідчені документально, проте можуть бути проявлені під час праці. Задля систематизації вимог до кваліфікації бухгалтера-практика проаналізовано 100 описів вакансій на сайті пошуку роботи *robita.ua*. Сформовано кваліфікаційний портрет сучасного бухгалтера-практика на основі запитів роботодавців. Визначено, що крім базових вимог (освіта по спеціальності, загальне розуміння бухгалтерських процесів, знання норм чинного законодавства, особисті якості (уважність до деталей, висока працездатність та стресостійкість, готовність до роботи з великими об'ємами інформації, відповідальність, націленість на результат, здатність до швидкого навчання та інші)) бухгалтер для здобуття високооплачуваної посади повинен володіти цифровою грамотністю, іноземною мовою, мати досвід роботи у «великій четвірці» та пройти професійну сертифікацію. Зазначенні вимоги суттєво впливають на рівень оплати праці та є визначальними для кар'єрного росту. Натомість, базові вимоги є своєрідною перепусткою у світ бухгалтерської практики, а тому власне безальтернативними.

Ключові слова: бухгалтер-практик, кваліфікація, вакансії бухгалтера, розмір заробітної плати, цифрова грамотність, професійна сертифікація.

DOI [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-1\(87\)-77-83](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-1(87)-77-83)

N.H. TSARUK

(‘Nizhyn agrotechnical institute’ Separated unit
of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Nizhyn, Ukraine)

Accountant's Qualification According to the Employers' Queries

Organization of accounting at any enterprise involves the presence of an accountant who must have the appropriate knowledge and skills. The list of the latter is not a constant, but changes under the influence of many factors. Therefore, in order to be competitive in the labor market, an accountant must constantly improve his skills. The purpose of the article is to determine and justify the qualification characteristics of a modern accountant based on the requirements of employers contained in the job descriptions, and taking into account the main trends in the development of accounting as a practical activity in the context of the rapid spread of information technology. The contents of the terms “qualification”, “competence” was disclosed. It was revealed that qualification includes not only knowledge, the acquisition of which is recorded by certain documents (diploma, certificate, certificate), but also experience and skills that are acquired through self-development of the person, and therefore not certified by documents, but can be shown during work. To systematize the employers' queries to accountant's qualification, 100 job descriptions were analyzed on the job search site *robita.ua*. A qualification portrait of a modern accountant-practitioner based on the requests of employers has been formed. It was determined that in addition to the basic requirements (education in the specialty, a

* Царук Наталія Георгіївна, декан факультету економіки, менеджменту та логістики Відокремленого підрозділу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут» (м. Ніжин), кандидат економічних наук, доцент.

general understanding of accounting processes, knowledge of the current legislation, personal qualities (attention to detail, high working capacity and stress tolerance, willingness to work with large volumes of information, responsibility, focus on results, ability to quickly training and others)) an accountant to receive a high-paying position must have digital literacy, knowledge of the foreign language, experience in the "Big Four" and get certified. These requirements significantly affect the level of remuneration and are decisive for career growth. But, the basic requirements are a special ticket to the world of accounting practice, and therefore they are actually uncontested.

Keywords: *accountant practitioner, qualification, accountant vacancies, salary, digital literacy, professional certification.*

Постановка проблеми. Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» всі юридичні особи, створені відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, та представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності зобов'язані безперервно вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність. В цьому ж законі зазначено, що організація бухгалтерського обліку може бути реалізована у декількох формах: введення посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби; користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку; ведення бухгалтерського обліку на договірних засадах централізованою бухгалтерією або підприємством; самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства [1]. З вище викладеного випливає, що для забезпечення обліку діяльності будь-якої юридичної особи потрібен бухгалтер – фахівець, який володіє необхідною кваліфікацією. Як свідчить практика, кваліфікація бухгалтера формується не лише під час навчання у вищих навчальних закладах, але також є результатом цілеспрямованого саморозвитку особи, орієнтованого на вимоги роботодавців та сформованого під впливом викликів, що виникають перед бухгалтерським обліком. Вимоги роботодавців, пов'язані з умовами динамічного зовнішнього середовища, в якому функціонує підприємство, а тому досить швидко змінюються, в порівнянні з базовими підходами до формування професійних знань, що використовуються у вищих навчальних закладах. Як наслідок, випускнику при прийомі на роботу доводиться все частіше чути фразу: «забудь те, що ти вчив в університеті, і починай вчитися по новому». Таким чином, бухгалтер за освітою без здобуття додаткових компетенцій, сьогодні ще не є тим бухгалтером, який здатен одразу ефективно організувати та вести бухгалтерський облік на підприємстві. Відтак актуальною є потреба у визначенні вимог роботодавців, які формують кваліфікаційну характеристику професії бухгалтера, а також дослідження трендів розвитку бухгалтерського обліку, що мають вплив на формування компетенцій бухгалтера-практика.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвитку професії бухгалтера присвячені дослідження С.Ф. Голова, С.М. Дячук, В.М. Жука, Н.М. Коробової, С.О. Левицької, С.Ф. Легенчука, В.М. Метелиці, М.Л. Ростоки, Л.В. Чижевської та інших.

У своїй монографії В.М. Метелиця пише, що про «сьогочасну появу в бухгалтерській професії нового функціонального тренду, який характеризується збільшенням кількості функціональних обов'язків бухгалтерів (соціально-орієнтований, інтелектуальний, трансакційний облік), підвищенням вимог до компетентності (кваліфікація, досвід роботи, особисті якості) та інтенсивності їхньої роботи. Проте, підвищення вимог до бухгалтерських кадрів не супроводжується паритетним розширенням їхніх посадових прав» [2, с. 461].

Вимоги, які ставляться перед представниками професії бухгалтера, В.М. Жук поділяє на дві групи: 1) вимоги встановлені державою; 2) вимоги сформовані самими представниками професії. Під останніми вчений має на увазі вимоги визначені Міжнародними стандартами освіти професійних бухгалтерів. На думку В.М. Жука, «розвиток професії бухгалтера пов'язаний передусім з відповідністю вимогам, які ставить перед цією професією суспільство в особі користувачів бухгалтерської інформації. Самі по собі бухгалтери, кожен окремо, не в силі забезпечити таку відповідність. Тому й стає очевидним, що розвиток професії неможливий без розвитку професійного руху у формі створення та діяльності громадських професійних організацій, на які і покладається місія формування в свідомості бухгалтерів їх значення для суспільства, що і передбачає наявність високих вимог до них з боку останнього» [3].

Досліджуючи проблеми розвитку професійної бухгалтерської діяльності в Україні, Л.В. Чижевська виділяє бухгалтера-науковця, бухгалтера-організатора та бухгалтера-викладача. Дослідник пише: «Сучасні теоретичні, методологічні та практичні проблеми бухгалтерського обліку спричинені недостатніми професіоналізмом і компетентністю бухгалтерів-організаторів, науковців, викладачів. ... має місце невідповідність існуючих функцій бухгалтера, які зорієнтовані на внутрішні функції обліку шляхом виконання процедур технічного узагальнення інформації, вимогам управлінця, який очікує аналітично-стратегічних висновків про діяльність підприємства від бухгалтера, та вимогам суспільства, яке вбачає в бухгалтерських діях захист соціальних інтересів людини» [4, с. 285].

Таким чином, можна констатувати, що більшість дослідників відмічає тренд до розширення функцій і відповідальності бухгалтера, однак їх дослідження не охоплюють вимоги роботодавців, як на нашу думку, є більш динамічними, актуальними і важливими для

бухгалтерів-практиків, ніж наукові твердження і гіпотези. З огляду на це, доцільним є вивчення саме запитів роботодавців, які дають змогу бухгалтеру реалізуватися як професіоналу.

Мета статті – визначення й обґрунтування кваліфікаційних характеристик сучасного бухгалтера-практика на основі вимог роботодавців, що містяться в описі вакансій, та з врахуванням основних тенденцій розвитку бухгалтерського обліку як практичної діяльності в умовах стрімкого поширення інформаційних технологій.

Методологія дослідження. Інформаційною базою для аналізу стала статистична вибірка 100 описів вакансій бухгалтера на сайті пошуку роботи *roboota.ua*. Також використано статистичні дані, зібрані під час сертифікації бухгалтерів за програмою «Сертифікований професійний бухгалтер агробізнесу» (Certified agribusiness professional accountant – САРА), яка проводилась Інститутом обліку і фінансів (м. Київ). Для досягнення мети

дослідження автором застосовано методи наукового пізнання, зокрема абстрагування, аналіз та синтез, ідеалізація, табличний метод.

Виклад основного матеріалу. При прийомі бухгалтера на роботу висуваються певні вимоги щодо його кваліфікації, тобто здатності ефективно, своєчасно та в повному обсязі виконувати функціональні обов'язки. Тобто кваліфікація працівника має відповідати функціональним обов'язкам, що вписані посадовою інструкцією. Посадова інструкція – обов'язків кадровий документ, який хоча і є стандартизованим за формою, проте на різних підприємствах може містити різний набір завдань і обов'язків, кваліфікаційних вимог стосовно професії бухгалтера.

Відтак, перш ніж формувати кваліфікаційну характеристику бухгалтера з позиції запитів роботодавців, з'ясуємо, яке значення мають терміни «кваліфікація» та «компетенція» (табл. 1).

Таблиця 1

Значення термінів «кваліфікація» та «компетенція»

Термін	Значення	Джерело
Кваліфікація	офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту	Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII
	рівень загальної і спеціальної підготовки працівника, що підтверджується встановленими законодавством документами (атестат, диплом, свідоцтво та інші).	Інструкція про встановлення груп інвалідності, затв. наказом МОЗ України від 07.04.2004 р. № 183
	отражаемое в документе об образовании вид и степень профессиональной подготовленности выпускника к выполнению профессиональной деятельности или продолжению образования.	Модельний закон про вищу та післявузівську професійну освіту: Міжнародний документ від 07.12.2002 р.
	наявність підготовки, професійних знань, навичок та досвіду, які дають можливість особі належним чином проводити певні дії відповідно до функціональних обов'язків.	Положення для установи переливання крові (щодо організації управління системою якості і безпеки донорської крові та її компонентів), затв. наказом МОЗ України від 14.12.2010 р. № 1112
	офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважений компетентний орган встановив, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) за заданими стандартами	Національна рамка кваліфікацій, затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341
	здатність працівника виконувати конкретні завдання та обов'язки в рамках конкретної роботи	Міжнародна стандартна класифікація професій – 2008
Компетентність	проінформованість, обізнаність, авторитетність; компетентність у перекладі з латинської <i>comprententia</i> означає коло питань, у яких людина добре обізнана, має знання та досвід; Компетентність також визначається як набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається із знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці.	Українська мала енциклопедія
Компетентність працівника	це ступінь його кваліфікації, яка дозволяє успішно вирішувати завдання, що стоять перед ним.	Українська мала енциклопедія

Джерело: сформовано автором на основі [5, 6].

Зважаючи на трактування, наведені у таблиці 1, в нашому дослідженні під кваліфікацією бухгалтера будемо розуміти сукупність професійних знань, навичок та досвіду, які дозволяють бухгалтеру належним чином виконувати свої функціональні обов'язки. А під компетентністю бухгалтера – ступінь його кваліфікації, яка дозволяє успішно вирішувати завдання, що стоять перед ним. Варто зауважити, що кваліфікація включає не лише знання, набуття яких зафіксовано певними документами (дипломом, свідоцтвом, сертифікатом), але й досвід і навички, які набуті завдяки саморозвитку особистості, а тому не засвідчені документально, проте можуть бути проявлені під час праці. Для бухгалтера це може бути знання іноземної мови, вміння працювати з тим чи іншим програмним забезпеченням, здатність аналітично мислити та інше.

Як видно з визначень наведених у таблиці 1, першим кроком до отримання кваліфікації є набуття знань в навчальному закладі, успішність якого засвідчується документом, що відображає вид і ступінь професійної підготовленості випускника до виконання професійної діяльності або продовження

освіти. Отримана в навчальному закладі кваліфікація бухгалтера, як свідчать реалії сьогодення, не є достатньою, щоб виконувати конкретні завдання та обов'язки в рамках конкретної роботи на будь-якому підприємстві. Доказом цього є вимога щодо мінімального досвіду праці (зазвичай 1-3 роки), яка міститься в 90 % описів вакансій.

Щоб сформувати перелік вимог до кваліфікації бухгалтера ми проаналізували 100 вакансій на сайті пошуку роботи robita.ua [7], поданих від різних за галуззю і розміром вітчизняних підприємств та компаній з іноземним капіталом. В спрощеному розумінні головним фінансовим показником який залежить від ступеня кваліфікації бухгалтера (його компетентності), на нашу думку, є розмір заробітної плати. При цьому звичайно варто пам'ятати, що заробітна плата залежить не лише від компетентності, але є різною по галузях економіки й залежно від форми власності підприємства.

В таблиці 2 здійснено систематизацію вимог роботодавців, що формують кваліфікаційну характеристику професії бухгалтера та визначають рівень його заробітної плати.

Таблиця 2

Кваліфікаційний портрет сучасного бухгалтера на основі запитів роботодавців

Вимоги, що містяться в описі вакансій	Рівень заробітної плати		
	До 10 тис. грн.	10 - 20 тис. грн.	Понад 20 тис. грн.
Знання базових програм: 1С:Підприємство 8, MS Excel, М.Е.Дос, Клієнт-банк	+	+	+
Досвід роботи з первинними документами або введення однієї ділянки обліку (наприклад: Основні засоби, Зарплата та ін.)	+	+	+
Знання додаткового програмного забезпечення (система SAP, CRM)	-	+	+
Знання англійської мови	-	+	+
Досвід роботи у «великій четвірці»	-	+	+
Професійні сертифікати в сфері бухгалтерського обліку, фінансів та управління (наприклад: ACCA – DipIFR, CAP/CIPA, CFA)	-	-	+
Знання додаткової іноземної мови (наприклад, китайська, іспанська, французька та ін.)	-	-	+

Джерело: побудовано автором на основі аналізу описів вакансій на сайті пошуку роботи robita.ua [7].

Необхідно зазначити, що нами не включено до розгляду такі базові вимоги практично кожної вакансії, як освіта по спеціальності, загальне розуміння бухгалтерських процесів, знання норм чинного законодавства, особисті якості (уважність до деталей, висока працездатність та стресостійкість, готовність до роботи з великими об'ємами інформації, відповідальність, націленість на результат, здатність до швидкого навчання та інші). Річ у тім, що ці базові вимоги є своєрідною перепусткою у світ бухгалтерської практики, а тому власне безальтернативними. В контексті нашого дослідження інтерес викликають додаткові, так би мовити вищі вимоги, що, відповідно впливають на рівень заробітної плати та позицію бухгалтера –

помічник бухгалтера, молодший бухгалтер, бухгалтер з окремого сектору, старший бухгалтер, головний бухгалтер. Таке ранжування позицій у бухгалтерській професії на практиці зумовлене саме кваліфікацією працівника.

Отож, зупинимось на додаткових вимогах до кваліфікації бухгалтера-практика.

1. *Знання базових програм:* 1С:Підприємство 8, MS Excel, М.Е.Дос, Клієнт-банк та інших. Відомо, що сьогодні ви не знайдете підприємство, де б облік вівся в ручну, тобто шляхом внесення записів в паперові журнали та інші реєстри. Такий стан справ давно залишився в історії. Більше того, на даний час бухгалтерський облік є не просто автоматизованим, а стає «хмарним», тобто все більше підприємств

починають використовувати хмарні сервіси для організації бухгалтерської роботи.

Проте, найпоширенішою звісно залишається система програм 1С: Підприємство 8, яка включає в себе платформу і прикладні рішення, розроблені на її основі, для автоматизації діяльності організації і приватних осіб. Сама платформа не є програмним продуктом для використання кінцевими користувачами, які зазвичай працюють з одним з багатьох прикладних рішень (конфігурацій), розроблених на даній платформі. Такий підхід дозволяє автоматизувати різні види діяльності, використовуючи єдину технологічну платформу.

Традиційним прикладним доповненням автоматизованої роботи бухгалтера є використання табличного процесора MS Excel – програми для роботи з електронними таблицями, створеної корпорацією Microsoft. Програма входить до складу офісного пакету Microsoft Office, а тому є загальнодоступною всім користувачам.

Останніми роками набула широкої популярності програма М.Е.Доc (My Electronic Document, також Medoc, Медок) – поширене українське програмне забезпечення для подання звітності до контролюючих органів та обміну юридично значущими первинними документами між контрагентами в електронному вигляді. Крім того, програма надає модулі для нарахування зарплати, звітності великих компаній з розгалуженою структурою підрозділів і роботи банків.

Клієнт-Банк – це система дистанційного управління рахунками, яка дозволяє: введення даних, друк, відправку та контроль статусів документів в національній та іноземній валюті; отримання виписок по рахунку клієнта за будь-який період; повідомлень, що стосуються відмови у прийнятті до виконання платіжних доручень; оперативної інформації (телеграми НБУ, курси валют, % ставки за кредитами і депозитами і т.д.); формування та відправку в банк заявок на купівлю/продаж валюти; створення платежів у форматі SWIFT; підтримку імпорту/експорту документів.

Цей набір програм використовується майже усіма підприємствами, а тому його знання для практикуючого бухгалтера є обов'язковим.

2. *Досвід роботи з первинними документами або введення однієї ділянки обліку.* Бухгалтери без досвіду роботи зазвичай розпочинають свою кар'єру на посаді касира, бухгалтера по роботі з первинними документами або бухгалтера окремої ділянки обліку (основні засоби, оплата праці і т. п.). При переході на аналогічну або вищу позицію такий досвід вітається роботодавцями.

3. *Знання додаткового програмного забезпечення* дозволяє бухгалтеру бути більш функціонально корисним, адже він може брати участь в управлінських процесах, не обмежуючись лише суто бухгалтерською роботою. За результатами перегляду вакансій, найпоширенішим програмним забезпеченням є SAP системи.

Система SAP – це програмне забезпечення, за допомогою якого можна автоматизувати професійну діяльність представників різних спеціалізацій. Такі програми «заточені» під конкретну галузь і суттєво спрощують роботу в ній і зв'язок з іншими структурними одиницями. SAP складається з декількох функціональних блоків, включає управління, інтеграцію і рішення всіх завдань для:

- бухгалтерії та відділу фінансів;
- торгівлі, відносин з клієнтурою (системи CRM);
- бюджетування, казначейства;
- персоналу, адміністративної діяльності;
- виробництва, постачання, складів, логістики (SCM, EWM);
- ризиків і стратегічного планування (GRC);
- системного адміністрування, контролю даних і web-сервісів й інше [8].

Визначення або аббревіатура CRM розшифровується як Customer Relationship Management, тобто «управління відносинами з клієнтами». Система CRM за допомогою автоматизації процесів допомагає ефективніше вибудовувати діалог з покупцем, не допускати помилок в роботі і в підсумку продавати йому більше. Щоб зрозуміти як виглядає робота в системі CRM, уявіть таблицю Excel з клієнтською базою, але тільки при натисканні на ім'я клієнта відкривається зручна картка, в якій міститься вся хронологія роботи з ним – від першого дзвінка до покупки. Тут можна прослухати дзвінки, подивитися історію покупок, створити документи за шаблоном, написати e-mail або sms, поставити задачу [9].

4. *Знання англійської мови* сьогодні потрібне всім, і бухгалтеру зокрема. Англійська без заперечень стала мовою міжнародного спілкування, яке в діловому середовищі стосується питань розвитку спільного бізнесу. Вже сам проведений нами аналіз вакансій дозволяє стверджувати, що роль англійської мови навіть у сфері працевлаштування стрімко зростає. Зокрема, значна частина вакансій (в основному від великих транснаціональних компаній) подається англійською, що вже вказує на вимогу щодо знання мови. В таких вакансіях позиція, на яку запрошується кандидат, може бути описана як Junior Account Manager, Associate Accountant, Accountant, Senior Accountant та ін.

Звичайно, не на кожній позиції працівники застосовують знання англійської мови, принаймні у щоденній роботі. Але для просування вперед і кар'єрних можливостей знання мови відіграє величезну роль. Наприклад, знання англійської мови може в перспективі сприяти переведенню працівника в офіс компанії в іншій країні. Тому, якщо бухгалтер має в запасі знання англійської чи інших іноземних мов, його можливості просування всередині компанії стають набагато ширшими. Незважаючи на те, що з'являється безліч нових технологій, які дозволяють розуміти одне одного за допомогою девайсів, особисте спілкування ніхто не скасовував. Крім того, навичка вивчення мови – це тренування мозку, що в будь-якому разі буде корисним для кожного.

5. Досвід роботи у «великій четвірці» дозволяє кандидату вийти у фінал при відборі на досить непогану посаду за рівнем оплати праці. Велика четвірка аудиторських компаній – це чотири найбільші у світі компанії, які надають аудиторські та консалтингові послуги (Deloitte, PwC, EY, KPMG). Досвід роботи в таких компаніях можна охарактеризувати виразом «пройти вогонь, воду і мідні труби» з огляду на жорсткі правила та темп роботи, обсяги опрацьованої інформації, підзвітність, понаднормову працю доповнену постійними тренінгами і кейсами.

Однак, досвід роботи у «великій четвірці» виробляє в бухгалтера певну структурність підходу, вміння подивитися на бізнес «зверху». Можливість побачити взаємодію різних підрозділів, щоб, ухвалюючи певні рішення, розуміти, як це тією чи іншою мірою вплине на інші функції та їхній результат. Також – вміння спілкуватися з іншими людьми з різних країн, приймати їхню культуру й особливості та ефективно комунікувати.

Попри те, що буває доволі непросто працювати у великій команді із зовсім різними людьми, це зрештою веде до результату, який перевершує очікування, завдяки різноманіттю людей, підходів та ідей.

6. *Професійні сертифікати в сфері бухгалтерського обліку, фінансів та управління*, як свідчить проведений аналіз вакансій, без перебільшення, в одному випадку будуть конкурентною перевагою, а в іншому – обов'язковим критерієм відбору.

Бухгалтерська сертифікація в усьому світі є важливою частиною цієї професії (а в багатьох розвинених країнах – обов'язковою для практикуючих бухгалтерів), у зв'язку з підвищеною суспільною відповідальністю цієї професійної сфери. Саме слово «сертифікація» походить від латинського «certus» («впевнений»). Бізнесу, роботодавцю потрібна впевненість, гарантія, що фінансовий спеціаліст має високий рівень сучасних знань і практичних умінь, він допомагатиме примножувати кошти компанії. І таку впевненість ринку дають професійні об'єднання, які на основі незалежних і строгих іспитів сертифікують своїх членів, підтверджують їх здатність якісно виконувати складні завдання, гарантують, що фахівець постійно підвищує свій професійний рівень [10].

Найбільш престижними та актуальними з погляду роботодавців є професійні сертифікати двох наступних програм:

CIPA – це російськомовна програма міжнародної сертифікації професійних бухгалтерів. Назва програми – це скорочення англословної назви сертифіката CIPA (Certified International Professional Accountant: Сертифікований міжнародний професійний бухгалтер). Всі іспити програми CAP/CIPA проходять російською мовою, а «Податки» і «Право» можна складати й українською. Програма CIPA складається з трьох компонентів: навчання, проведення іспитів та сертифікації. Програма має два рівні: CAP (Certified Accounting Practitioner:

Сертифікований бухгалтер-практик); CIPA (Certified International Professional Accountant: Сертифікований міжнародний професійний бухгалтер) [10];

ACCA – DipIFR (Diploma in International Financial Reporting) – це кваліфікація, представлена Асоціацією Присяжних Сертифікованих Бухгалтерів Великої Британії (ACCA). Курс призначений для бухгалтерів і аудиторів, а також для всіх фахівців, які зацікавлені у використанні нових можливостей ефективного і зрозумілого представлення фінансової інформації про діяльність компанії з метою залучення інвестицій, довгострокового фінансування та співпраці.

Крім того, поширеними серед бухгалтерів є також сертифікати менш відомих національних програм: «Сертифікований професійний бухгалтер агробізнесу» (Certified Agribusiness Professional Accountant – CAPA); Національна сертифікація бухгалтерів України (НСБУ) (Володарі сертифіката за НСБУ отримують право додавати назву сертифіката «Сертифікований спеціаліст з бухгалтерського обліку» (ССБУ) до свого підпису, що відповідає міжнародній практиці); CertIFRS – програма з вивчення МСФЗ.

7. *Знання додаткової іноземної мови* сьогодні вже не є чимось екзотичним в описах вакансій бухгалтера, адже бізнес стрімко долає національні кордони, розширюючи свої можливості, а відтак, потребує і нових працівників. Щораз частіше можна зустріти вакансії під назвою «Бухгалтер із знанням китайської / румунської / іспанської та інших мови». Безперечно, така вимога визначає і вищий рівень оплати праці. Тенденція до використання інших мов, яка є звичною для галузей перекладів і туризму, сьогодні досить швидко набуває поширення в сфері бізнесу, що є наслідком глобалізації. В той же час розширюються і можливості швидкого опанування потрібної іноземної мови: від безкоштовних авторських відеокурсів на YouTube до професійних програм вивчення мови, що пропонують приватні школи та ВНЗ. Таким чином, набуття знання іноземної мови є цілком доступним для бухгалтера за умови його мотивації до прикладення певних зусиль і витрачання часу на процес навчання. Окупність таких інвестицій в професійний саморозвиток є очевидною.

Висновки. Отже, як свідчать результати проведеного дослідження, в наш час функціональність бухгалтера значно розширилася, як наслідок, для утримання на своїй позиції в компанії він повинен постійно підвищувати кваліфікацію, в першу чергу, роблячи акцент на професійний саморозвиток. Беззаперечно окупність таких інвестицій засвідчує рівень заробітної плати, який, в тому числі, залежить і від компетенції бухгалтера.

Також варто відмітити той факт, що сьогодні більша частина навиків і знань, необхідних бухгалтеру для професійної діяльності здобувається не в стінах вищих навчальних закладів, а під час проходження професійних програм сертифікації. Ріст числа останніх досить помітний в Україні. Це має спонукати наукову спільноту до перегляду змісту

навчальних програм за спеціальностями «Облік і оподаткування», «Фінанси, банківська справа та страхування», «Економіка» та ін.

Крім цього, на перше місце серед важливих навиків виходить цифрова грамотність бухгалтерів, які в умовах використання інформаційних технологій, повинні налагоджувати зв'язки з ІТ-спеціалістами, менеджерами бізнес-підрозділів як брокери інформації, які забезпечують належну підтримку прийняття рішень та управління ефективністю.

Систематизовані у статті вимоги роботодавців є важливими для ціленаправленого професійного розвитку бухгалтера, з одного боку, та орієнтиром для удосконалення навчальних програм і програм сертифікації – з іншого. Динаміка змін, характерна розвитку економічного середовища в якому функціонує підприємство, має знаходити належне відображення в нарощенні потенціалу кваліфікації бухгалтера.

4 Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Редакція від 02.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. Метелиця В. М. Інституціональні та фізіократичні аспекти розбудови бухгалтерської професії в аграрному секторі економіки: Монографія. К.: ІАЕ, 2015. 688 с.
3. Жук В. М. Інституціональні засади розвитку професії бухгалтера. *Облік і фінанси АПК*. 2010. № 2. С. 122-127.
4. Чижевська Л. В. Розвиток бухгалтерської професійної діяльності в Україні. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2008. Випуск 1(10). С. 284-299.
5. Термін «Кваліфікація» // Термінологія законодавства URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/12137/print>
6. Компетентність // Українська мала енциклопедія: 16 кн. у 8 т. / проф. Є. Онацький. Накладом Адміністрації УАПЦ в Аргентині. 1960. Т. 3, кн. VI: Літери Ком – Ле. С. 696-697.
7. Робота бухгалтер та вакансії бухгалтер | Rabota.Ua URL: https://rabota.ua/ua/jobsearch/vacancy_list?keyWords=бухгалтер®ionId=0
8. SAP что это такое? Описание модулей системы САП. URL: <http://asapcg.com/press-center/articles/chto-takoe-sap-sistemy/>
9. CRM-системы – что это простыми словами? Объясняем, что значит CRM-программа – S2. URL: https://salesap.ru/crm_sistemy_chto_eto/
10. CAP/CIPA в Україні: Сертифікація. URL: <http://capcipa.ua/ua/certification>
11. Коробова Н. М. Професійне судження бухгалтера та його місце в організації обліку на сільськогосподарському підприємстві. *Облік і фінанси АПК*. 2010. № 1. С. 35-40.

4 References

1. Verkhovna Rada Ukrainy. (16.07.1999). Pro bukhhalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini: Zakon Ukrainy [On accounting and financial reporting in Ukraine: Law of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. Metelytsia, V. M. (2015). Instytutsionalni ta fiziokratychni aspekty rozbudovy bukhhalterskoi profesii v ahranomu sektori ekonomiky [Institutional and physiocratic aspects of the development of the accounting profession in the agrarian sector of the economy]. Kyiv: IAE.
3. Zhuk, V. M. (2010). Instytutsionalni zasady rozvytku profesii bukhhaltera [Institutional principles of accountant's profession development]. *Oblik i finansy APK*, (2), 122-127.
4. Chyzhevska, L. V. (2008). Rozvytok bukhhalterskoi profesiinoi diialnosti v Ukraini [Development of accounting professional activity in Ukraine]. *Problemy teorii ta metodolohii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu*, 1(10), 284-299.
5. Termin “Kvalifikatsiia” [The term “Qualification”]. *Terminolohiia zakonodavstva*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/12137/print>
6. Competence (pp. 696-697). In Onatskyi, Ye. (1960). *Ukrainska mala entsyklopediia* [Ukrainian Small Encyclopedia]. Vol 3, Book 6. Administratura UAPT's v Arhentyi.
7. Robota bukhhalter ta vakansii bukhhalter [Job Accountant] | Rabota.Ua Retrieved from https://rabota.ua/ua/jobsearch/vacancy_list?keyWords=бухгалтер®ionId=0
8. SAP что это такое? Opyasanye modulei systemy SAP. [SAP – what it is? Description of SAP system modules]. Retrieved from <http://asapcg.com/press-center/articles/chto-takoe-sap-sistemy/>
9. CRM-sistemy – что это простыми словами? Obiasniaem, что znachyt CRM-prohramma – S2 [CRM systems – what are these simple words? Explain what a CRM program means – S2]. Retrieved from https://salesap.ru/crm_sistemy_chto_eto/
10. CAP/CIPA v Ukraini: Sertyfikatsiia [CAP/CIPA in Ukraine: Certification]. Retrieved from <http://capcipa.ua/ua/certification>
11. Korobova, N. M. (2010). Profesiine sudzhennia bukhhaltera ta iho mistse v orhanizatsii obliku na silskohospodarskomu pidpriemstvi [Professional judgment of an accountant and his place in the organization of accounting at an agricultural enterprise]. *Oblik i finansy APK*, (1), 35-40.